

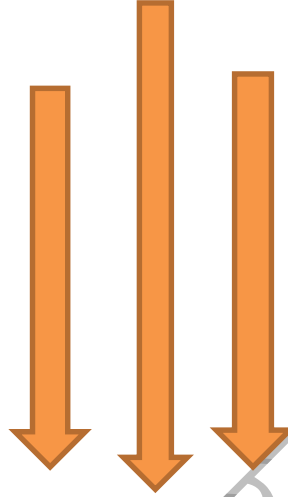
आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्य

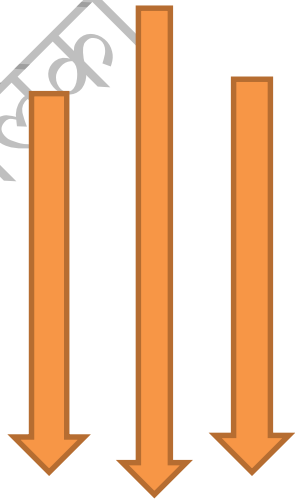
काइके गाउँपालिका शहरतारा बगर, डोल्पा
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०८०

गाउँ सभाको बैठकमा मिति २०८० असार १२ गते मंगलबार
गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री निमा बुढा ज्यूले
प्रस्तुत गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्य

काईके गाउँपालिका शहरतारा बगर, डोल्पा
कर्णाली प्रदेश
२०८०

आजको यस सम्मानित काइके गाउँपालिकाको गाउँसभाका सभाध्यक्ष ज्यू,
प्रमुख अतिथि ज्यू,
मञ्चमा आसीन सम्पूर्ण अतिथिगण,
वडाध्यक्ष ज्यूहरु,
गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु,
उपस्थित सम्पूर्ण शिक्षक, पत्रकार, सुरक्षाकर्मि मित्रहरु,
तथा सम्पूर्ण गाउँबासी, बुबा, आमा, दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरु,

यस गरिमामय सभामा काइके गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा मैले आफुलाई गौरवान्वित महशुस गरेको छु। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिका लाइ विभिन्न सुझाव दिनु हुने सम्पूर्ण आमा, बुबा, दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरु लगायत सहजकर्ताहरुलाई हार्दिक आभार सहित हामी सबैको तर्फबाट धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। यस अवसरमा नेपालको प्रजातान्त्रिक आन्दोलन, राजनीतिक अग्रगमन र लोकतन्त्रको सवलीकरणको क्रममा भएका ऐतिहासिक आन्दोलनहरुमा आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु।

सुन्दर, समुन्नत र समृद्ध गाउँपालिका निर्माण गर्ने हाम्रो संकल्प, समस्त गाउँपालिका वासीको समृद्धिको चाहाना र हामीले निर्वाचनका क्रममा हाम्रा मतदाताहरु प्रति अभिव्यक्त गरेका प्रतिज्ञाहरु पुरा गर्ने दिशामा हामीले आगामी आ. व. २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रमलाई अभिमुख गरेका छौं। यसका लागि दिगो विकासको राष्ट्रिय लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण गर्दै गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माण सहित स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालन गरी समावेशी, जलवायु उत्थानशील तथा दिगो स्थानीय आर्थिक विकास मार्फत समृद्ध गाउँपालिका र सुखी जनताको लक्ष्य हासिल गर्न सार्वजनिक, निजीक्षेत्र र समुदायको साझेदारी विकास गरिनेछ ।

काइके गाउँपालिकालाई उत्कृष्ट गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्ने स्वच्छ, सफा र सुन्दर गाउँपालिकाको पहिचान कायम राख्ने र योजनावद्ध विकास र विकासका पूर्वाधारहरुमध्ये शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानि, बिद्युत सडक यातायात लगायतका विषयहरुलाई यस नीति तथा कार्यक्रमले प्रमुख प्राथमिकताहरुको रूपमा लिइएको छ।

(ख) विद्यमान परिवेश (राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, प्रशासनिक, आदि)

विश्वव्यापीरूपमा फैलिएको कोभिड-१९ महामारीबाट थलिएर माथि उठन लागेको अर्थतन्त्र पुनः युकेन युद्ध र सोबाट विश्व आपूर्ति श्रृंखलामा आएको संकुचनले नेपाललाई समेत प्रभाव पारेकोछ । यसबाट संघीय सरकारको राजस्व परिचालनमा प्रभाव पर्न गै स्थानीय तहले पाउनु पर्ने वित्तीय हस्तारणमा नकारात्मक असर पुगेकोछ । आ व २०७९।८० मा समेत संघिय सरकारले रु ८९लाख ३७ हजार ५ सय तथा प्रदेश सरकारले रु ६ लाख १० हजार ५ सय गरि जम्मा रु ९५ लाख ४८ हजार समानिकरण अनुदानको अन्तिम किस्ता कटौति गरेको छ । जसले गर्दा विकास निर्माण लगायतका कार्यमा समेत नकारात्मक असर परेको छ ।

आन्तरिक र बाह्य वसाइ सराइका कारण नेपालका गाउँघरहरू सुनसान वस्तीका रूपमा रूपान्तरित हुन पुगेकाछन । उब्जाउ खेत वारी बाँझो हुन पुगेकाछन । यस सन्दर्भमा युवालाई देशिभन्ने रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने र गाउँघरको वसाइलाई आकर्षक बनाउने चुनौती हामी सबैको साझा मुद्दा हुन पुगेकोछ ।

यस विशिष्ट परिस्थितिमा हामीले हाम्रो अर्थतन्त्रलाई पुनर्उत्थानशील क्रियाकलापमार्फत अगाडी बढाउदै तिब्र र दिगो आर्थिक विकास गरी समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको मुल लक्ष्य हासिल गर्नु परेको छ । यसका लागि हाम्रो काइके गाउँपालिकामा स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमलाई विशेष जोड दिनु पर्ने अवस्था सृजना भएकोछ ।

सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाइ सुशासनको अनुभूति जनमानसमा ल्याउन गाउँपालिकामा क्षमता विकास गर्न समेत अपरिहार्यछ । यसका लागि बिद्युतीय सुशासन प्रणालीलाई सेवा प्रभावमा ब्यापक र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने अवस्था देखिन्छ ।

(ग) विकास तथा समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिका अवसर तथा चुनौती

विद्यमान अवसरहरू:

हाम्रा लागि देहाय बमोजिमका अवसरहरू रहेकाछन:

- १) संविधानतः अधिकार सम्पन्न स्थानीय सरकार स्थापना भै २२ वटा एकल अधिकार सहित विविध साझा अधिकार किटान हुनु ।
- २) आफ्ना अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, कानून तर्जुमा, योजना तर्जुमाको अभ्यास हुनु ।
- ३) विकास निर्माणका विविध विषयमा नीति कार्यक्रम तथा बजेट सञ्चालन गर्ने अधिकार प्रष्ट हुनु ।
- ४) गाउँपालिका भित्र भौगोलिक तथा सांस्कृतिक विविधता रहनु ।

विद्यमान चुनौतीहरू:

हाम्रा सामु देहाय बमोजिमका चुनौतीहरू रहेकाछन:

- १) रोजगारउन्मुख सीपमूलक शिक्षाको विकास गर्नु ।
- २) बजारको सूचना कृषकलाई समयमा नै उपलब्ध गराउनु ।
- ३) गुणस्तरीय बीउबिजन समयमा नै उपलब्ध गराउनु ।
- ४) युवा जनशक्तिलाइ कृषि ब्यवसाय प्रति आकर्षित गर्नु ।
- ५) ब्यावसायिक कृषकको संख्या वृद्धि गर्नु ।
- ६) निर्माण भएको पूर्वाधारको मर्मत संभार पद्धतिको विकास गर्नु ।
- ७) बैज्ञानिक, जलवायु उत्थानशिल तथा व्यवहारीक एवम् उपयुक्त भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी लागू गर्नु ।
- ८) सञ्चार सेवा प्रदायक संस्थाहरू बाट प्रभावकारी सेवा प्राप्ति र ब्यवस्थित गर्नु ।

(घ) नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका आधारहरू (संविधान, प्रचलित कानूनी ब्यवस्था, राष्ट्रिय, प्रदेश र स्थानीय नीति, योजना र लक्ष्य एवम् अनुभव तथा सिकाइ आदि)

नेपालको संविधानमा स्थानीय शासन सम्बन्धी उल्लेख भएको नीतिगत ब्यवस्था, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले आवधिक, वार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरू बनाई लागू गर्दै जानुपर्ने प्रावधान, राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८, पन्ध्रौं आवधिक योजनाको मूलभूत पक्षहरू अनुसार विभिन्न चरणको सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट यस काइके गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गरिएकोछ ।

(ङ) चालु आ.व.को हालसम्मका प्रमुख उपलब्धीहरूको संक्षिप्त विवरण भौतिक उपलब्धि भौतिक पूर्वाधार विकास सडक, खानेपानी, सिंचाइ का क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

सडक यातायात:

यस काइके गाउँपालिकामा सदरमूकाम दुनै देखि सडक यातायातको पहुँच नपुगेपनि पुग्ने क्रममा रहेको हाल सम्म वडा नं २,३,४ मा धुले वा कच्ची सडक पुगेकोछ । वडा नं १ ५ ६ र ७ मा पुग्ने क्रममै रहेको छ ।

सिंचाइ तथा खानेपानी

यस काइके गाउँपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरूमा सिंचाइ सुविधा प्राप्त हुने अवस्था सृजना भएकोछ । एक घर एक धाराको नीतिअनुरूप सबै घरहरूमा खानेपानि सेवा उपलब्ध हुने क्रममा रही कम्तिमा ९० प्रतिशत घरमा खानेपानि सेवा उपलब्ध भएको छ ।

सामाजिक विकास शिक्षा, स्वास्थ्य, लक्षित समूह, का क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

कार्यालयबाट प्रवाह हुने सार्वजनिक सेवा लगायत शिक्षा, स्वास्थ्य, बैकिङ कारोबार आदिमा सूचना प्रविधिको प्रयोग भएकोछ ।

शहरतारा स्वास्थ्य चौकि तथा बन्ठाडा स्वास्थ्य चौकि बाट आवश्यक स्वास्थ्य सेवा प्रदान भैरहेको छ । वडा नं १ देखि ७ सम्म उपस्वास्थ्य भवन निर्माण समेत भएको छन । वडा नं १ कोलामा स्वास्थ्य इकाइ केन्द्र द्वारा सेवा प्रदान गरिएको छ ।

विकासका विभिन्न क्षेत्रमा महिला तथा युवाहरूको संलग्नता बढेकोछ । युवाहरूको खेलकुदमा संलग्नता बढाउनका लागि खेलकुद मैदानहरू निर्माण भएका छन ।

अपाङ्ग बृद्ध बृद्धा बालबालिकाहरूको लागि जाडोको समयमा न्यानो कपडाहरू पौष्टिक तत्वयुक्त खानेकुराहरू प्रदान गरिदै आएको छ ।

आर्थिक विकास कृषि, उद्योग, पर्यटन, सहकारी, रोजगारका क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

हाल सम्म यस काइके गाउँपालिकामा विभिन्न वडामा स्याउ फर्महरूको व्यवस्थित रूपमा वृद्धि गरिएको छ । कृषि सहकारीसंस्थालाई ब्यावसायिक कृषि तथा पशुपालनका क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्प्रेरित गरिएकोछ । गाउँपालिका भित्र रहेका पर्यटकीय स्थलहरू तातोपानि कुण्ड, व्यासिरिखि पर्यटकिय क्षेत्र आदि क्षेत्रको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने कामलाई व्यवस्थित रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइएकोछ । रोजगारी सृजना गर्न गाउँपालिका भित्र रहेको श्रम शक्तिको लगत तयार गरि विभिन्न सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरिएकोछ । यसबाट रोजगारी सृजना भएकोछ ।

वन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन

वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार व्यवस्थापनलाई समेटने गरी यसबाट प्राप्त हुने काठ, दाउरा, जडिवुटी, हरित उद्यम र पर्यापर्यटनको विस्तार गरिएकोछ । गाउँपालिकामा वन तथा वातावरणमा असर नपरोस भन्ने हेतुले हरेक घरमा ग्यास र ग्यास चुलो वितरण गरिएको छ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास कानूनी व्यवस्था, राजस्व परिचालन, संगठन संरचना, सार्वजनिक निजी साझेदारी एवं समन्वय भएका उपलब्धी

गाउँपालिकाले ५ वटा ऐन, ३ वटा नियमावली, ६ वटा कार्यविधि, र १ मापदण्ड १ निर्देशिकाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएकोछ । यस गाउँपालिकाले गत आ.व. को स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन मा ५९.२५ प्रतिशत अंक प्राप्त गरेको छ । स्थानीय तह वित्तिय सुशासन जोखिम मुल्याङ्कनमा ५८ प्रतिशत अंक प्राप्त गरेको छ ।

(च) आगामी आ.व.को प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरू

सभाध्यक्ष महोदय,

मिति २०८० साल जेष्ठ महिनाको १५ गते व्यवस्थापिका संसदमा केन्द्रिय सरकारका अर्थमन्त्रीले पेश गरेको बजेट घोषणामा आ.व. २०८०/०८१ का लागि नेपाल सरकारले दिने वित्तिय समानीकरण अनुदानको हिस्सा रु. ७ करोड ४ लाख रुपैया वित्तीय समानीकरण अनुदानमा प्राप्त हुनेछ। सोही बजेट वक्तव्यमा घोषणा भए अनुसार सशर्त अनुदानको रूपमा रु. ९ करोड २६ लाख प्राप्त हुनेछ, विशेष अनुदान बापत रु ७० लाख र समपुरक अनुदान बापत रु ५० लाख प्राप्त हुनेछ। संघिय सरकारको राजश्व बाट रु ४ करोड ७९लाख ४६ हजार ४ सय प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ। तथा मिति २०८० साल असार महिनाको १ गते कर्णालि प्रदेश संसदमा प्रदेश सरकारका अर्थमन्त्रीले पेश गरेको बजेट घोषणामा आ.व. २०८०/०८१ प्रदेश सरकारले दिने वित्तिय समानीकरण अनुदानको हिस्सा रु ४८ लाख ८३ हजार,शशर्त अनुदान बापत रु ६ करोड ८८ लाख १० हजार, समपुरक अनुदान रु १ करोड ५० लाख र राजश्व बाँडफाड बाट रु १ लाख ७६ हजार २२४ प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ। त्यस्तै आन्तरिक राजश्व अनुमान बापत रु ५ लाख २५ हजार र अल्या रकम बापत अनुमान रु १ करोड १५ लाख गरि सबै जम्मा गरी रु ३२ करोड ३८ लाख ४० हजार ६२४ रुपैया बजेट पेश गरेको छु।

सभाध्यक्ष महोदय,

अब म आ. व. २०८०/८१ को विभिन्न विषयगत एवं क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्दछु।

१। सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

का शिक्षा

आवश्यकता र वास्तविक जीवनसँग जोड्ने र काम सिकाउने जीवनपयोगी सीपमा आधारित शैक्षिक पाठ्यक्रमको विकास गरी श्री अरनिको मा वि बाट एक विद्यालयबाट नमूनाको रूपमा शुरुआत गर्ने र क्रमशः सबै विद्यालयमा सो अनुसारको पठनपाठनको व्यवस्था मिलाइनेछ। जसको लागि शिक्षामा १ करोड बजेट विनियोजन गरेको छु।

- १) शिक्षा नियमावली, शिक्षा नीति, बहुभाषा शिक्षा निर्देशिका जस्ता कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था मार्फत शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तर नियमन एवं प्रवर्द्धन गरिने छ।
- २) गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षा पाठ्यक्रम तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ। त्यस्तो पाठ्यक्रममा अतिरिक्त क्रियाकलाप र विविध समुदायका जातिय तथा सांस्कृतिक पहिचानहरूको बोध गराउन अवलोकन भ्रमण पद्धतिबाट अभ्यास कक्षा र प्रयोगात्मक शिक्षा दिन जोड दिइनेछ।
- ३) विद्यालय बाहिर रहेका र बिच मै विद्यालय छोड्ने बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षा पुरा गर्न प्रोत्साहनका लागि विशेष प्याकेज सञ्चालन गरिनेछ।
- ४) विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार, स्वास्थ्य तथा सरसफाईको सुविधा र आधारभुत खानेपानी सुविधा विस्तार गर्दै शिक्षकहरूको व्यावसायिक क्षमता विकासको लागि लगानी गरिनेछ।

- ५) विषयगत शिक्षकहरूको अभिलेख व्यवस्थापन गरी गाउँपालिकाको शैक्षिक विकासमा उनीहरूको अनुभवलाई उपयोग गरिनेछ।
- ६) संस्थागत विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूलाई श्रम ऐनले तोके बमोजिम न्यूनतम पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने नीति कार्यान्वयन गरिने छ।
- ७) सामुदायिक विद्यालयहरूमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपातमा विषयगत दरबन्दी एवं शिक्षक सरुवालाई व्यवस्थापन गरिनेछ।
- ८) विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ।
- ९) सबै विद्यालयहरूमा पुस्तकालय, विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशाला स्थापनाको नीति लिइनेछ।
- १०) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका परम्परागत विद्यालयहरू गुम्बा जस्ता शिक्षालयहरूको स्तर उन्नती गर्दै लगिनेछ।

ख। संस्कृति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) गाउँपालिकाकालाई खुल्ला बहुसांस्कृतिक संग्रहालयको रूपमा विकास गर्न पूर्वाधार निर्माण गर्दा बहुसांस्कृतिक पहिचान र मौलिकता झल्किने वास्तुकला, मूर्तिकला, चित्रकला जस्ता हरू निर्माण गरिनेछ।
- २) गाउँपालिका भित्र बोलिने विभिन्न जातजातिको मातृ भाषाहरूको संरक्षण गर्दै विशेषगरि काइके भाषाको लिपी तथा व्याकरण लेखन तथा प्रकाशन गर्ने नीति लिइनेछ।
- ३) गाउँपालिका भित्र आयोजना हुने महोत्सवहरूमा विविध जातीय भेषभुषा, कला साहित्य, संगित लगायतको झाँकी सहित प्रदर्शन गर्ने नीति लिइनेछ।

ग। युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) खेलकुदको विकास गर्न लागि सघिय सरकार बाट खेलकुद पुर्वाधार निर्माणको लागि वडा नं ३ मा रु १५ लाख विनियोजित गरिएको छ ।
- २) विषयगत खेल पुरस्कार राशीहरू स्थापना तथा दिगो ब्यवस्थापन गर्दै जाने नीति लिइनेछ।
- ३) विभिन्न किसिमका दुर्व्यसनमा परेका युवाहरूलाई निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रमहरू मार्फत दुर्व्यसन मुक्त गराई समाजमा पुनस्थापनाको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
- ४) युवा उद्यमशीलता विकासका कार्यक्रमहरू मार्फत युवालाई “विदेश हैन बिजनेस” भन्ने भावना जागृत तुल्याई स्वरोजगार उन्मुख गराइनेछ।
- ५) युवा बेरोजगारी न्यूनिकरणका लागि सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्यमा सिप तथा उद्यमशील क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
- ६) विपन्न, गरिब परिवारका युवाहरूलाई इलेक्ट्रोनिकस सामाग्री मर्मत, प्लम्बिङ तथा इलेक्ट्रिसियन, ब्युटि पार्लर, होटल म्यानेजमेन्ट, ब्यावसायिक पशु पालन तथा तरकारी खेती जस्ता तालिमहरू प्रदान गरी गरीबी न्यूनिकरण र जिविकोपार्जनमा सहजीकरण गरिनेछ।

घ) लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) लैङ्गिक विभेद अन्त्य गर्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ।
- २) महिला, बालबालिका, अल्पसंख्यक, भूमिहीन, अति गरिब, आदिवासी जनजाति र सामाजिक बहिस्करणमा परेका वर्गको लागि उत्थानशील कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
- ३) ऐतिहासिक कालदेखि दलित तथा शील्पी समुदायले, जीवन निर्वाहको रूपमा अपनाइ आएका परम्परागत पेशालाई व्यवसायिक उद्यमको रूपमा विकास गर्न पुँजि लगानी सहयोग गरिनेछ।
- ४) विकासका कार्यक्रमहरूमा टोल विकास संस्थाहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सहभागी गराइनेछ, सघन परिचालन गरिनेछ।
- ५) ज्येष्ठ नागरिक तथा सामाजिक सुरक्षा परिचयपत्र वडास्तरबाट नै उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ६) “हिंसा मुक्त गाउँपालिका हाम्रो पहिचान” अभियान संचालन गरी सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशीलता नीति लिइनेछ। पारिवारिक हिंसाद्वारा पिडितको संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ७) महिला उद्यमशीलता विकासका लागि महिलाद्वारा प्रवर्द्धित व्यवसायमा निश्चित प्रतिशत कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ।
- ८) गर्भवती महिलाहरूको लागि आमा सुरक्षा कार्यक्रम र नवजात शिशुको लागि पोषण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ९) गाउँपालिकाका तथा वडास्तरीय बाल क्लब संजाललाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ।
- १०) बालविकास केन्द्रहरूको भौतिक पूर्वाधार स्तरोन्नति गरिनेछ।

ङ) स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) नागरिकको पहुँच सुनिश्चित हुने गरी गाउँपालिका भित्र चिकित्सकीय र प्रयोगशाला सेवा तथा अनुसन्धानात्मक कार्यहरू सञ्चालन गर्न अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्यकेन्द्र, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना तथा स्तरोन्नति गरी रोकथाम, निदान र पुनर्स्थापन सेवालाई सहज र नियमित बनाइनेछ।
- २) नागरिकहरूलाई मृगौला, मुटु, उच्च रक्तचाप, मधुमेह जस्ता रोगको निःशुल्क जाँच औषधि र उपचारको प्रबन्ध मिलाइने छ।
- ३) सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थीहरूको नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ४) बर्थिङ्ग सेन्टर र स्वास्थ्य क्लिनिकहरूको सेवालाई स्तरोन्नति गर्ने क्रममा प्रयोगशाला सहितको सेवा उपलब्ध गराउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ५) नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग सहकार्य गरी रक्त सञ्चार सेवालाई सहज तुल्याइनेछ।

- ६) आर्थिक रूपमा अति विपन्न गाउँपालिका स्वास्थ्य जाँच र उपचारका लागि निजहरुलाई अस्पताल ल्याउन-लैजान आर्थिक सहायताको प्रबन्ध गरिनेछ।
- ७) अर्गानिक खेतिको विस्तार र तरकारी तथा खाद्यान्नमा विषादीको उचित व्यवस्थापन गर्न विशेष व्यवस्था गरिनेछ।
- ८) गाउँपालिकाका क्षेत्र भित्र हुने परम्परागत औषधीजन्य वनस्पतिको संरक्षण, खेति प्रवर्द्धन र प्रशोधनका कार्यहरु संचालन गरिनेछ।
- ९) महिला स्वयंसेविकाहरुको दक्षता विकास तालिम उपलब्ध गराई उनीहरुको सेवालार्ई प्रभावकारी तुल्याइनेछ।
- १०) स्वास्थ्य संस्थाहरुको प्रभावकारी सेवा विस्तारका लागि सार्वजनिक संस्था निजी क्षेत्र र गैरसरकारी संस्थाहरूसँग सहकार्यको नीतिलार्ई निरन्तरता दिइनेछ।
- ११) सीमान्तकृत, गरीब तथा पछाडी परेका जनसमुदायहरुलाई निःशुल्क स्वास्थ्य बीमा गरिनेछ।
- १२) स्वास्थ्य चौकीहरुमा ल्याब सेवा सञ्चालनका लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ।
- १३) कम्तिमा ५ बेडको अस्पताल स्थापना गरिनेछ, जसको लागि संघिय सरकार बाट यो वर्ष रु ४१ लाख विनियोजित भएको छ।
- १४) गाउँपालिकामा कम्तिमा पनि एक फार्मेसि गाउँपालिकाबाट सन्चालन गरिनेछ।
- १५) प्रत्येक वडाहरुमा आयुर्वेद सम्बन्धि औषधिहरु वितरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।

२। आर्थिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क। उद्योग तथा पर्यटन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) उद्योग व्यवसाय दर्ता, नविकरण, स्थानान्तरण तथा नामसारी जस्ता प्रशासनिक प्रकृत्यालार्ई सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी सरलीकरण र प्रभावकारी बनाइनेछ।
- २) लगानीमैत्री नीति तथा औद्योगिक पूर्वाधार सुदृढीकरण गर्दै उद्योग तथा पर्यटनको विकासको नीति निइनेछ।
- ३) पर्यटन मार्फत आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न गाउँपालिकाको पर्यटन गुरुयोजना तर्जुमा गरी सोही आधारमा पर्यटन पूर्वाधार विस्तार र पर्यटन विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।
- ४) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका पर्यटकीय स्थलहरु जोड्न पर्यटकीय सडक संजाल कार्यान्वयन प्रारम्भ गरिनेछ।
- ५) विभिन्न जातजातिको जातजातिपरम्परागत पर्व, संस्कार र संस्कृतिहरुको प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- ६) काइके गाउँपालिकाको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, धार्मिक पहिचान अवगत गराउन पर्यटकहरुलाई होमस्टेसहित स्थानीय अर्गानिक तरकारी तथा अन्य खाद्य उत्पादनपाहुनाको रूपमा राख्न घर छनौट गरिनेछ।
- ७) गाउँपालिकाका भित्रका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसारका लागि डकुमेन्ट्री प्रसारण र ब्रोशर हरुको वितरण गरिनेछ।

ख। कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) उच्च मुल्यका फलफुल, तरकारी तथा अन्नबालीहरुको पकेट क्षेत्रहरु पहिचान गरी सघन कृषि क्षेत्र निर्धारण गरी ती स्थानहरुमा ब्यावसायिक कृषि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। स्याउ पकेट कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। कृषि शाखाको लागि रु १४ लाख ५० हजार र पशु शाखाको लागि रु १० लाख बिनियोजित गरेको छु।
- २) रैथाने बालीहरु फापर कोदो जौ चिनो कागुनो लगायतको विउ संरक्षण, खेती विस्तार र बजारीकरणको लागि विशेष प्रबन्ध मिलाइनेछ। गाउँपालिका भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुलाई स्थानीय परिकारको ब्राण्डको रूपमा त्यस्तो खाना उपलब्ध गराइनेछ।
- ३) कृषि उपजको आयात प्रतिस्थापनको नीति लिई कृषि तथा भेडा च्याङ्गा पशुपालनलाई आधुनिक प्रविधिमा आधारित तुल्याउदै व्यवसायीकरण गरिनेछ।
- ४) गाउँपालिका भित्रका कृषकहरुको खण्डिकृत/वर्गिकृत एवं विस्तृत तथ्याङ्क आधार निर्माण गरिनेछ।
- ५) तरकारी उत्पादनको लागि ब्यावसायिक, करेसावारी, बगरखेती, करार खेती र कौशी खेतीको लागि तालिम, प्रविधि र लगानीको ब्यवस्था सहितको नमूना कार्यक्रम संचालन गरी प्रोत्साहन गरिनेछ।

ग। सहकारी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत सुशासन प्रवर्द्धन गर्दै निच्छेपकर्ताहरुको हित संरक्षणका लागि अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याइनेछ।
- २) उत्पादनमूलक सहकारीहरुको स्थापना गरिएमा विँउपूजी लगानीको रूपमा सहयोग उपलब्ध गराइने र वार्षिक उत्पादनका अनुदान दिने नीति लिइने छ।
- ३) गाउँपालिका भित्र स्थापना हुने कृषि समूह निजी फर्म र सहकारीहरुको दर्ता तथा कार्य क्षेत्र अनुमति जस्ता विषयहरुलाई व्यवस्थित ढंगले अघि बढाइनेछ।
- ४) सहकारीहरुको माध्यमबाट उत्पादनशिल क्रियाकलापमा संलग्न नागरिकहरुको पूँजि संकलन तथा परिचालन गरी साना तथा स्वरोजगारीका अवसर श्रृजना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्ने योजनालाई निरन्तरता दिइनेछ।

३। सूचना तथा संचार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) पत्रकार महासंघकोसहकार्यमा स्थानीय सञ्चार माध्यमहरु संचार सस्था रेडियो र गाउँपालिकाको सहकार्यमा जनहितकारी सूचनाहरु सम्प्रेषण गर्न, गाउँपालिकाको निर्णय तथा सूचनाहरुमा सञ्चार संस्थाहरुको पहुँच बढाई खुल्ला सरकारको नीति लिइ सहकार्य गरिनेछ।
- २) नेपाल टेलिकमसँगको सहकार्यमा गाउँपालिका भित्र फोरजि नेट प्रणालि सुचारु गर्न आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
- ३) विज्ञापन तथा सूचनामा स्थानीय संचार संस्थाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- ४) नागरिकहरुको सूचनाको हकको सम्मान गर्दै गाउँपालिकालाई सूचनामैत्रि बनाइनेछ।

४। न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र भित्रका विवादहरूको शीघ्र निरूपण गरी प्रभावकारी न्याय सम्पादन गर्न आवश्यक नीति तथा कानूनहरूको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
- २) न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विषयगत ज्ञान र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिनेछ।
- ३) सभाबाट हालसम्म निर्माण भएका ऐन कानूनहरूलाई संग्रहित गरी स्थानीय कानून संग्रह प्रकाशन गरिनेछ।
- ४) मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक नीति तथा कानून तर्जुमा गरी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

५। सुशासनसार्वजनिक सेवा तथा क्षमता विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) गाउँपालिका भित्र रहेका स्रोत साधन, सेवा केन्द्र लगायत सम्पूर्ण नागरिकहरूको पेशा व्यवसाय, सामाजिक आर्थिक अवस्था, रोजगारीको अवस्था सहितका विवरणहरू समावेश गरी विद्युतीय स्थानीय तह पार्श्व चित्र तयार गरिनेछ।
- २) आर्थिक तथा प्रशासनिक अनुशासन कायम गर्ने सम्बन्धमा बाँकीको बक्यौता, पेशकी, बेरुजु लागत विवरण अद्यावधिक गरी कडाईका साथ असुल उपर एवम् फछ्यौट गर्ने कार्य अगाडी बढाइनेछ।
- ३) जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यक तालिम, गोष्ठी तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रमलाई परिणाममुखी बनाइनेछ।
- ४) गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने योजना, लेखा, नक्सा, राजस्व लगायत सबै सेवाहरूमा सफटवेयर निर्माण गरी कागज विहीन प्रणाली बनाउन विद्युतीय प्रणालीलाई जोड दिईने छ।
- ५) गाउँपालिका सुरक्षालाई चुस्तदुरुस्त एवम् प्रभावकारी बनाउन विशेषगरी शहरताराबगर तथा सुरक्षा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा सि. सि. टि. भि. क्यामेरा जडान गरिनेछ।
- ६) विपन्न र न्यून आय भएका घर परिवार पहिचान गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराई लक्षित कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
- ७) संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य स्थानीय तहहरूसँग आपसी सहकार्य र समन्वयको लागि अन्तर समन्वय तथा सहकार्य नीति तर्जुमा गरिनेछ।

६। वन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क। खानेपानी तथा सरसफाई

- १) खानेपानीको जटिलतम समस्याको तत्कालिन, अल्पकालिन र दिर्घकालिन समाधानका लागि सम्भाव्य स्रोतहरूको खोजी तथा योजना तयार गरी खानेपानीको उत्पादन तथा वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ। एक घर एक धारा निर्माणको रणनीतिअनुरूप खानेपानि सेवा पुग्न बाँकि रहेको घरहरूमा यो बर्षमा खानेपानि सेवा उपलब्ध गराइनेछ।

- २) जलाधार संरक्षण कार्यक्रम संचालन गरी गाउँपालिका भित्र रहेको तातोपानीका मूलहरू, जलाधार र सिमसार क्षेत्रहरूको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्दै ती श्रोतहरूबाट खानेपानी आपूर्तिको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
- ३) अस्पताल जन्य फोहोरलाई व्यवस्थित तुल्याउन सम्बन्धित निकायहरूलाई पूर्ण रूपमा जिम्मेवार बनाइनेछ। जथाभावी फोहोर फाल्ने र फोहोर गर्ने व्यक्तिलाई जरिवाना तथा अन्य दण्ड सजाय गर्ने नीति लिइनेछ।
- ४) खानेपानी तथा सरसफाइको सेवालाई प्रभावकारी बनाउन प्रारम्भिक स्मार्ट वाटर सिस्टमका साथै एन वास प्लान निर्माण गरि लागु गरिनेछ।

ख) वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन

- १) पूर्वाधार आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गर्दा त्यस्ता आयोजनाहरूले वातावरणमा पार्ने असर न्यूनीकरणको लागि प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गरिने नीति लगिनेछ।
- २) खाली जग्गामा वृक्षारोपण, हरियाली प्रवर्द्धन तथा वनको संरक्षण र हैसियतमा सुधार गरी जल, जमीन तथा वातावरणको संरक्षण र जीविकोपार्जनको अवसरमा वृद्धि गरिनेछ।
- ३) विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरी सो अनुसार विपद् पुर्व तयारी, विपद् न्यूनीकरण, प्रतिकार्य र पुनर्स्थापनाको कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ।
- ४) विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोषमा रकम अभिवृद्धि गर्दै प्रभावकारी श्रोत परिचालन गरिनेछ।

७) भौतिक पूर्वाधार विकास शहरी योजना, वस्ति विकास, आवास तथा पूर्वाधार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- १) आवधिक योजना, आवास योजना, र वस्ति विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- २) दिर्घकालिन लगानी मार्ग दर्शनका लागि गाउँपालिका सडक गुरुयोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
- ३) एकिकृत शहरी तथा वस्ति विकास योजनाद्वारा निर्दिष्ट गरेका पूर्वाधारहरूको निर्माण कार्यका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र साझेदारहरूसँगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- ४) विगत देखिका निर्माणाधिन तथा अधुरा योजनाहरूलाई सम्पन्न गर्न क्रमागत रूपमा बजेट विनियोजन गरिनेछ।
- ५) पूर्वाधारका योजनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजीक्षेत्र संगको साझेदारीका लागि विभिन्न आयोजना तयार गरि कार्यान्वयन गरिनेछ।
- ६) वडा कार्यालय भवन निर्माणको लागि संघिय सरकारबाट समपुरक अनुदान बाट वडा नं २ को वडा कार्यालय निर्माणको लागि रु ५० लाख प्राप्त भएको छ, गाउँपालिका बाट रु ५० लाख थप गरि १ करोड विनियोजित गरिएको छ। संघिय सरकार विशेष अनुबाट वडा नं ६ को

वडा कार्यालय भवन निर्माणको लागि रु ७० लाख विनियोजित भएको छ । प्रदेश सरकार बाट समपुरक अनुदान वडा नं २ को वडा कार्यालय भवन निर्माणमा रु ७५ लाख विनियोजन भएकोमा संघीय सरकार समपुरक संग दोहोरिएको हुदाँ उक्त योजना संसोधनको लागि प्रस्ताव पेश गर्दछु । प्रदेश सरकार समपुरक अनुदान बाट वडा नं ५ को वडा कार्यालय भवन निर्माण को लागि ७५ लाख विनियोजन भएकोमा गाउँपालिकाबाट थप रु ७५ लाख गरी जम्मा रु १ करोड ५० लाख विनियोजन गरिएको छ । संघीय सरकार र प्रदेश सरकार संग अन्य थप सहकार्य गरि थप आवश्यक बजेट विनियोजन गरि बाँकि सम्पूर्ण वडा कार्यालय भवन र गाउँपालिका निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।

- ७) गाउँपालिका भवन निर्माणको लागि जग्गा प्राप्तिको लागि आवश्यक पहल गरि जग्गा प्राप्ति गरिनेछ ।
- ८) स-साना झो.पु .हरू ,ल्यासिक्वाप झो पु ,तोलतोल झो पु ,व्यासगाड झो पु निर्माणको लागि संघीय सरकार बाट रु ४१ लाख विनियोजित भएको छ,क्रमश उक्त पुलहरू निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
- ९) भौतिक पूर्वाधार तथा प्राविधिक शाखाको लागि विभिन्न प्राविधिक लेवल मेसिन तथा आवश्यक सामाग्री खरिदको लागि रु १० लाख विनियोजित गरेको छु

८. राजस्व तथा आन्तरिक स्रोत परिचालन नीति तथा कार्यक्रम

- १) आन्तरिक आय व्यवस्थापन, प्राकृतिक स्रोत बिक्रि सम्बन्धी ऐन तथा नियमावली तर्जुमा गरी राजस्व परिचालनलाई थप व्यवस्थित तुल्याइनेछ ।
- २) करको दर सम्भव भएसम्म न्यूनतम गर्दै करको दायरा विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ । प्रगतिशिल कर प्रणाली अवलम्बन गरी नागरिकहरू बिच रहेको असमानता न्यूनिकरण गर्दै लगिनेछ ।
- ३) गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि करका नयाँ सम्भाव्य क्षेत्रहरू पहिचान गरिनेछ ।
- ४) कर प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमैत्री एवं करदातामैत्री तुल्याउदै लगिनेछ ।

धन्यवाद

प्रस्तुतकर्ता

उपाध्यक्ष श्री निमा बुढा